

Porträttet som finns i Konstakademien är målat av Fredrik Westin.

En flitig man

En stor del av den svenska empirens ståtligaste byggnader förvaltas av Statens fastighetsverk. Det handlar om militära byggnader med arkitekten och ingenjörofficeren Fredrik Blom som upphovsman.

De främsta verken torde väl vara kasernetablissemangent för Livgardet till häst vid Storgatan i Stockholm

samt Amiralitetskyrkan och Båtsmanskasernen på Skeppsholmen. Blom ritade dock inte bara militära byggnader och han var förutom arkitekt också en framstående tekniker, ämbetsman och lärare.

Fredrik Blom föddes i Karlskrona 1781, som son till kompassmakargesällen Peter Andreas Blom. Han

fick tidigt teckningsundervisning av amiralitetsbildhuggaren Johan Törnström – galjonsfigurernas Sergel. Senare studerade han vid Konstakademien i Stockholm och för arkitekten och konstnären Louis Jean Desprez. Blom blev konduktör år 1801, vilket var den lägsta officersgraden vid den tekniska kåren inom

Kasern II eller Båtsmanskasernen på Skeppsholmen i Stockholm byggdes åren 1816–19.

flottan, och 1805 löjtnant mekanikus för att 1808 befordras till kapten.

Redan tidigt anförtrordes han viktiga uppdrag. År 1804 ritade han fasaderna till Kammarrättens nya hus och 1805 påbörjades Livgardets till häst kasern.

Bygget av Livgardeskasernen avslutades år 1817. Samtidigt blev Fredrik Blom byggnadschef vid arméns flotta i Stockholm och professor i arkitektur vid Konstakademien. Ungefär vid samma tid började de personliga byggnadsuppdragen för Karl XIV Johan, som blev kung 1818.

Kungens arkitekt

När Jean Baptiste Bernadotte kom till Sverige 1810 för att bli landets kronprins hade han varit soldat i 30 år. Det var ju också till stor del hans militära färdigheter som låg till grund för valet.

Ladugårdsgärdet var sedan gammalt militär övnings- och mötesplats och under Karl Johans tid utvecklades mötena till stora skådespel under ledning av konungen själv.

Konungens högkvarter under övningarna låg på Drottningberget i den nordöstra delen av det stora exercisfältet. Under mötena växte det upp ett militärläger på berget med tält och enklare byggnader för de kungliga och staberna. Med tiden fick lägret en mer permanent karaktär. Själva huvudbyggnaden

uppfördes 1817 som en sommarsalong där Karl Johan kunde hålla luncher och middagar till ackompanjemang av militärmusik. Från takets altan kunde det militära skådespelet betraktas.

Senare byggdes ytterligare hus på Drottningberget av vilka flera var så kallade flyttbara hus.

Engagemanget vid Borgen ledde till flera uppdrag för kungen och Fredrik Blom blev hans chefsarkitekt.

Det var ju naturligtvis tilltalande för kungen att ha med en militär att göra i sina byggnadsfrågor. En militär som dessutom behärskade franska och var orienterad om fransk arkitektur.

museibyggnad, som Blom gjorde ritningar till.

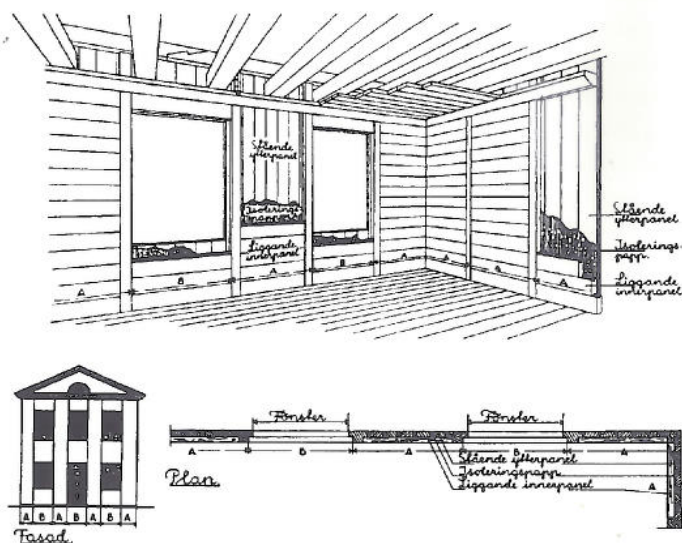
Kungens verksamhet på Djurgården bidrog också till att Fredrik Blom kom att svara för många andra hus där, såväl egna som andras. Ett bevarat exempel är Rosenvik i närheten av Djurgårdsslätten som byggdes 1827.

Flottans Stockholm

Genom utnämningen till byggnadschef för Arméns flottas Stockholmseskader 1817, från 1822 som överstelöjtnant, fick Blom huvudansvaret för den utbyggnad av örlogsbasen i Stockholm som genomfördes under den första hälften av 1800-talet. I stor utsträckning är

Konstruktionschema för ett av Fredrik Bloms flyttbara hus.

Huset som låg vid Allmänna Gränd på Djurgården i Stockholm revs 1929. Uppmätningen utfördes genom samfundet S:t Erik.

Skeppsholmens nuvarande utseende ett resultat av hans insatser.

Det centrala verket på ön är Skeppsholmskyrkan som byggdes med mycken möda åren 1824–42. Den ersatte den gamla Holmskyrkan som låg på Nationalmuseumns nuvarande plats och brann ned 1822. Skeppsholmskyrkan är en byggnad i nyantik anda inspirerad av Pantheon i Rom, men också av Trefaldighetskyrkan i Karlskrona som ju Blom måste varit väl förtrogen med. Trefaldighetskyrkan är en centralkyrka byggd i slutet av 1600-talet efter ritningar av Nicodemus Tessin d.y.

Bland de övriga byggnader på Skeppsholmen som har Fredrik Blom till upphovsman kan nämnas Båtsmanskasernen, från 1816–19 och Exercishuset, som sedan blev Moderna museet, från 1852. Hela Skeppsholmen förvaltas idag av Statens fastighetsverk.

Formspråk och ideal

I sina offentliga uppdrag förvaltade Blom en svensk militär byggnadstradition som utmärks av enkla, funktionella och välproportionerade byggnader, men intrycken av den franska nyantika arkitekturen från 1700-talets senare del är också tydliga i de tidiga verken. Rimligtvis bör Desprez ha spelat en viktig roll som förmedlare av denna arkitektur. Särskilt Livgardeskasernen har en martialisk och monumental karaktär där dekorativa fasadelement spelar en underordnad roll. Senare kommer mer renodlade empiredrag, med en rikare fasadutsmäckning, in i hans arbeten. I fasaden till Kungliga Borgen på Gärdet finns de antikiserande figurer som man förknippar med det första kejsardömet arkitektur.

Tämligen tidigt använde sig Blom av det medeltidsimiterande formspråket och vad det gäller militära byggnader ritade han i själva verket den första i denna stil i vårt land – nämligen den lilla vaktbyggnaden vid Galärvarvet i Stockholm. Huset projekterades 1832 och uppfördes några år senare. Ytterligare

några år senare byggdes muren runt Galärvarvet i samma stil.

Den mest kända av hans ”götiska” byggnader är däremot Kastellet på Kastellholmen i Stockholm som byggdes 1846–48, sedan det gamla hade exploderat.

Fredrik Bloms klassicistiska militärarkitektur kom länge att ha betydelse för den svenska militära byggnadstraditionen. Erik Josephsons kasernarkitektur från decennierna kring sekelskiftet 1900 har klara beröringspunkter med Bloms och till och med de byggnader som uppfördes på Galärvarvet så sent som under andra världskriget visar släktskap med Fredrik Bloms verk drygt hundra år tidigare.

Transportabla trähus

Sannolikt inspirerad av arbetena för kungen på Gärdet utvecklade Blom en konstruktion för flyttbara trähus av olika storlek.

De flesta husen knåpades ihop i den gamla beridarebanan som låg mellan Hötorget och Mäster Samuelsgatan, men även på andra platser i landet.

Vid Framnäs på Djurgården uppförde Blom ett flyttbart hus åt sig själv och kring det flera andra som hyrdes ut som sommarbostäder.

I Bloms gamla hus inrättade Arthur Hazelius 1890 den första Djurgårdssdelen av sitt etnografiska museum, men inför Stockholms-

Rosendals slott på Djurgården i Stockholm byggdes under åren 1823–27 för Karl XIV Johan. På målningen av Axel Möller syns kungen med sin svit framför slottet. Den lilla byggnaden till vänster byggdes som matsal 1841.

och Lantbrukslaboratoriet vid Experimentalfältet som byggdes 1837–38. Det sistnämnda, som tillbyggdes på 1920-talet, används nu av Stockholms universitetsförvaltning.

Blom blev 1817 professor i arkitektur vid Konstakademien. Hans många andra uppdrag och projekt medförde emellertid att han inte lade ned alltför stor möda på detta ämbete. Enligt arkitekten Fredrik Wilhelm Scholander, som var elev vid skolan under Bloms tid, bestod undervisningen mest i att Blom läste högt ur en fransk upplaga av Palladios ”Fyra böcker om arkitekturen”, för att öva sitt franska uttal, som professorn själv sade.

Blom avgick som professor 1836 och blev i stället vicepreses i Konstakademien. På denna post genomdrev han ombyggnaden av akademiens hus som utfördes 1842–46 efter hans egna ritningar. Sitt nuvarande utseende har huset efter en ombyggnad 1892–96 med Erik Lallerstedt som arkitekt.

Blom var under åren 1836–44 tillförordnad chef för Överintendentsämbetet, som var en av föregångarna till Statens fastighetsverk.

En flitig man

Fredrik Bloms liv är exempel på en anmärkningsvärd karriär och en märkvärdig arbetsförmåga. Från relativt blygsamma förutsättningar erövrade han höga ämbeten och betydelsefulla uppdrag. Dessutom lyckades han vid sidan av denna idoga verksamhet driva ett privat företag i ganska stor skala och vara verksam som landskapstecknare och akvarellist. Längre var eftervärldens dom över Bloms och hans samtida kollegors arkitektur hård. Den ansågs torr och fantasilös. Men sedan länge anser man nu att Fredrik Blom är en av de främsta svenska 1800-talsarkitekterna.

Staffan Nilsson

utställningen 1897 revs hela den gamla bebyggelsen.

De flyttbara husen var egentligen vad vi idag kallar för prefabricerade och det skedde mer sällan att de flyttades runt. En del mindre sommarhus på Djurgården tycks dock ha monterats ned för vinterförvaring. De flyttbara husen blev en stor framgång och 1844 hade över 140 stycken tillverkats. Flera stycken uppfördes på Djurgården och en stor del gick på export.

Rosendals slott är i princip ett flyttbart hus som tillverkades på Beridarebanan och sedan monterades ihop på Djurgården.

Blom arbetade fortfarande med sina flyttbara hus när han rycktes

bort i koleraepidemien 1853 och avled i sitt hem på Klara Strandgata 5.

Ämbetsman och lärare

Sedan 1811 var Blom direktör för den Mekaniska skolan vid Konstakademien, där han hade varit ordinarie lärare från 1803. Skolan lades 1813 under Lantbruksakademien som hade instiftats av Karl XIV Johan, år 1811. Blom stannade kvar som föreståndare för skolan till 1826 då den flyttades till det nyinrättade Teknologiska institutet. En följd av hans verksamhet för Lantbruksakademien, i vilken han var ledamot från instiftandet, var att han fick projektera dess nya hus vid Mäster Samuelsgatan som blev färdigt 1819